

Vprašanje Nemcem češkega kraljestva.

V deželnem zboru češkem so stavili Mladočehi, Staročehi in Nemci predloge o volilni preosnovi. Predlog Nemcev se omejuje na podeljenje neposrednega volilnega prava volilcem kmetskih občin. Ta predlog je utemeljeval nemškonacionalni zastopnik Bareuther. Priznaval je potrebo razširjenja dosedanjega volilnega prava na vse sloje, torej tudi na delavce, v obče na vsakega poštenega in razsodnega moža. Do tega da pride tudi v naši državi, in je to le vprašanje časa. Potem pa je pristavil, da izprememba volilnega reda ne sme nikdar biti sredstvo gospodstva naroda nad narodom. Zato pa je preduslovje pravi volilni reformi to, da se na Češkem razločiti obe narodnosti in v tem smislu tudi organizuje državna uprava. Naj bi se torej vstvarile *nacijonalne* kurije, katerih vsaka naj voli svoj deželni odbor, in naj se loči politiška uprava, ter naj se vstvariyo takó avtonomne in politiške okrožne gesposke; zaradi tega pa naj se ločijo po narodnostih najprej okraji.

To utemeljevanje, naj je presojava kakor koli, je principjalne važnosti, in zato se ne more kar površno prezirati. Ono obseza načela gledé na narodno jednakopravnost in postulate posebne taktike. Glasila čeških strank odgovarjajo na te izjave s separatistiškega stališča; staročehski listi odmetajo zahteve, ki jih stavlja nemška stranka, zaradi bojazni, da bi se popolnoma razkrojilo sedanje češko kraljestvo; glavno mladočeško glasilo pa pozivlja češke Nemce, naj se postavijo na stališče češkega zgodovinskega državnega prava, in potem jim dajo Čehi vsa poročstva v zaščito nemške narodnosti. S takimi odgovori pa se dr. Bareuther in tovariši ne uženejo; taktika zahteva drugačen odgovor.

Ne gledé na vse drugo, omejimo se mi tukaj na postulat nacijonalnih kurij, katere zahteva nemška liberalna in nacijonalna stranka za češko kraljestvo.

S slališča pravilne diskusije ni naša dolžnost razpravljati pojma in značaja kurij ne v obče, ne nacijonalnih kurij posebe, in so iste avstro-ogerskim politikom znane po teorijah iz prejšnjih desetletij in iz madjarske prakse na Erdeljskem nasproti Nemcem in Romuncem. Dolžnost, te kurije posebe označevati, pripada dr. Bareutherju in tovarišem, kateri jih zahtevajo. A istim predlagalcem je naložena tudi druga dolžnost, kateri se ne morejo izogniti, ako hočejo ostati dosledni pri svojem postopanju.

Mi se teoretiški in zahipno postavimo na njih stališče ter predpolagamo, da je postulat o uvedanju nacijonalnih kurij za češko kraljestvo pravilen in brez graje.

Češko kraljevstvo obseza številne odlomke dveh narodnostij; kaka druga kraljevina in dežela šteje skupine in odlomke dveh in tudi treh narodnostij, in so vsled tega analogne večine in manjšine istih narodnostij tudi po drugih deželnih zborih. Analogne razmere kažejo pa na analogne potrebe. Ako priznavajo Nemci češkega kraljestva potrebo nacijonalnih kurij in celó ločitev politiške uprave za nacijonalne posebnosti teh kurij v istem češkem kraljestvu, dolžni so biti toliko dosledni, da bi priznavali analogne potrebe tudi za vse tiste kraljevine in dežele, kjer so analogne razmere zaradi dveh ali več narodnostij v jedni in isti pokrajini. To je jedno.

Nemškoliberalna in nemškonacionalna stranka ste povdarjali ob razpravljanju Dunajskih punktacij, potem pri ožih vprašanjih, n. pr. pri zahtevanju vstvarjenja sodiščnih okrajev po narodnostih, kakor v Trutnovu, naposled drugo poluleetje 1894. pri takó-zvanem Celjskem vprašanju, z vso doslednostjo popolno solidarnost vsega Nemštva naše države. Ta solidarnost pa mora kazati tudi svojstvo doslednosti in ne le slučajnosti pri pojedinih točkah. Drugače bi morali smatrati, da je postopanje teh strank sebično in samovoljno, nikakor pa ne dosledno. Ako ni povdarjanje solidarnosti nemških strank gola fraza, mora priti do solidarnosti in *doslednosti* istih strank tudi pri postulatu nacijonalnih kurij. Za take kurije se morati vsaj nemško liberalna in nemško nacijonalna stranka potegniti ne le za češko kraljestvo, ampak tudi za kraljestva in dežele z analognimi razmerami. Le kedar se uprežeti ti dve stranki za jednake postulate tudi drugod, napóči doba, ko bode dolžnost tudi ne-nemških narodnostij, razgovarjati se o istih postulatih. Dokler bodo nemške stranke zahtevale nacijonalne kurije samo za češko kraljevstvo, ne morejo, kakor je to storil dr. Bareuther, očitati češkim strankam, češ da ne marajo za sporazumljenje. To je drugo.

Ako imati nemško-nacijonalna in nemško-liberalna stranka zaresno voljo za sporazumljenje in, po Bareutherjevi logiki, tudi za pravo preosnovo dosedanjih volilnih redov toliko gledé na deželne zборе, kolikor gledé na centralni parlament, dolžni ste nacijonalne kurije za vse pomešane deželne zборе predlagati ne v kakem posamičnem deželnem zboru, ampak v osrednjem parlamentu. Obe stranki priznavati veljavo sedanje ustave, nemškoliberalna stranka se je poprej sama imenovala celó *ustavo-*

verna stranka, in nemško-nacionalna stranka pa pobija vsa historična prava ravno takó, kakor nemška liberalna stranka, iz katere je prav za prav proizšla nemško-nacionalna stranka. Po takem je državni zbor isto poprišče, na katerem moreti obe stranki najprimernije postaviti svoj skupni predlog o nacionalnih kurijah, kateri ste nedosledno in neumestno predložili sedaj izključno češkemu deželnemu zastopu.

Postulat dr. Bareutherja in tovarišev o uvedanju nacionalnih kurij uže po terminologiji vključuje princip nacionalnosti; temu principu pa se more dovoljno in pravično zadostiti le s poštevanjem kompaktnih mas vsakega, v naši državi priznanega naroda. Kaj pomaga mašiti le v jednom deželnem zboru, v tem ko se opušča vse po starem po drugih deželah, kjer so naseljeni kompaktni odlomki jednega in istega naroda! Ako hočeti tu mišljeni nemški stranki spraviti nemško naseljenje pod zaščito nacionalnih kurij in zajedno pod oddeljeno politiško upravo, morati priznati, da isto potrebo ima tudi češka narodnost v Moravi, in ista češka narodnost tudi v Sileziji, in takisto je tudi s pomešanimi narodnostimi vseh drugih dežel. Vprašanje nemško-nacionalni in nemško-liberalni stranki češkega kraljestva je po vsem tem opravičeno: *Ako ju je zaresna volja do tega, da se uvedejo nacionalne kurije na češkem, ali hočeti tak predlog staviti v državnem zboru za vsa kraljestva in dežele, zastopane v državnem zboru na Dunaju?*

Naše posvetno razumništvo in akademiška mladež.

Klic epijočega v puščavi.

(Dalje.)

„Vendar v daljnem, tujem mesti, Narodu smo sini zvesti, kar boli ga, nas boli . . .“

Takó poje slavljani Boris Miran o „Slovenijanih“, o slovenskih dijakih v obče. In, kako je pesnik tu zadel pravo struno, ve pač vsak, ki je kedaj prebival med dijaštvom v tujini. Slabe gmotne razmere težé položene slovenskemu dijaku, ovirajo ga na neprenehnem, brezodmornem proučevanju, jemljejo mu često veselje celó do življenja, vendar mu — in naj si je še indiferentnejši — nikdar povsem ne zatro ljubezni do naroda, ki ga tira, da se pobriga vedno in vedno za „domovino“.

Dà, mlado razumništvo se oduševljuje in pripravlja povsodi, vsekdar, tudi v najtesnejših razmerah na resno delo za napredek, dasi izvestno na nyanje to proučevanje ni tako očividno. Pred vsem pa si išče môž-vzorov, katere hoče posnemati, za katere se hoče vnemati.

Krepko hotenje tej mladeži ugaja, slabo ona zameta: „jaz bolj vojno hvalim, nego mir“, izreka v Tugomerju Isteklosmóvič, prispodoba slovenske mladeži. Uže od nekđaj so vsi zdravi narodi čislali vrednost krepkega, močnega, velikega nasproti šibkemu, slabemu, medlemu. Le vesel pojav kreposti našega naroda je torej, če njegova mladina hoče krepko; kedar pa se pokaže nasprotno dejstvo med njo, tedaj zvemo, da narod naš ni več zdrav, da nevarno boleha na svojem telesu, da se pojavlja grozeči pogin. A s takim krepkim, vzorovim hotenjem treba, da se vjema tudi jasni in trdni namen; to daje značajnosti pravo hrano in krepilo; in le kjer zavlada značajnost, je hotenje pozitivne vrednosti in je moralno.

Žal, med nami Slovenci do zadnjega dne v novejšem času ni bilo stranke, ki bi kazala vse te znake v sebi.

Tembolj je torej slov. napr. dijaštvo pričakovalo pred minolim zaupnim shodom, da bode isti znamenje odločnosti, da isti ovrže besede, katere je pisal „Slovenec“, navajajoč: „Zastonj upamo, da bi kedaj pred ljudstvo stopili in mu razkrili jasno svoj program, ki bi ostal stalno vodilo njihovega delovanja!“

Pričakovalo je, da se razkrije ves — sosebno narodno-gospodarski — program, pričakovalo, da bode odtelej prvo načelo politiki, ki noče izgubiti ničesar in nikdar, da se zastavi vsekdar in za vsako svojih terjatev ves „program“.

V koliko vspéh odgovarja pričakovanju, kažejo vsakomur pač resolucije same . . .

In vendar ni-li potreba teh načel v današnjih razmerah očividna? Vsaj, kdo ne pozna brezvestne nasprotniške agitacije, kdo ne vidi krasnih njenih plodov, kdo ne razmišlja tega našega žalostnega položaja, kdo, prašam Vas?

Silna naravna organizacija in skrajni radikalizem — pa primerno izrabljanje časovnega duha v svoje namene — so privedli isto breznarodno stranko k moči. Velika požrtvovalnost, neutrujeno delo in žilava premišljenost je vstvarila oni nebroj politiških društev, socialnih zadrug, je oživila „Danico“ in njeno pokroviteljico „Leonino“, je užgala deset in deset ljudskih shodov. Tu nahajamo — vspéh. Uprav na istem mestu, uprav ob proizvajanju načel treba tudi posvetnemu razumništvu, nasprotno dosedanji navadi, skrajnega radikalizma, nikakor pa ga ni treba tam, kjer se je šopiril doslej, nikakor tako, da si po Levstikovem izreku „sebičnost, lakomnost in slavohlepje, kakor nesramne živali, odjedajo druga drugi glave“.

Odurnost in udirljivost naših veljakov — z malo izjemo — je odgnala v preminolih letih, pričenski z letom 1860. pa do današnjega dne, stotero in stotero môž iz slovenskega tabora, ali pa jih je dovedla vsaj do popolne nedelavnosti. Neprava ponositost, nestrpnost in brezobzirnost istih nasproti svojcem — nemarna popustljivost, dà, celo nizko klečeplazenje nasproti oholim zopernikom v tujem taboru — je provzročila sto pa sto porazov narodne stvari. Ta veljaška aristokracija, ki se je uže večkrat popela do neopravičene oligarhije, je bila in je hudo zlo, najhujše zlo narodu našemu. Rojenega plemiča se narod v nesreči otrese, odvrže ga; vzgojenega, iz njega proizšedšega pa se ne more rešiti, in ta ostane — nalik madež prtú — živa rana v narodu.

Neodgovorna mogočnost takih môž, ki si usodijo dati narodovemu tveganju smer, a potem neodločno in nevztrajno popusté torišče na škodo zavedenemu narodu, poruši vsako vero v moža-posamnika. Družéce se gostilniško kritikovanje v besedi ne manj mogočne, a povsem nedelavne druge gospóde, — katero je vzrodila ista veljaška gospodstvaželjnost, odpahnišvi jo od sebe in od narodovega krmila, — pa razruši poslednje ostanke vsakorsne avtoritete. Stare institucije, ki so imele še kaj ugleda, propadejo, nove si ugleda pridobiti ne morejo, in v dežel se vseli — *politiška korupcija*. —

Opravičeno hvali narod Boga uže tedaj, kedar mine taka bedna „brezcarstvena“ doba, toliko da ima sploh odgovorno vodstvo na krmilu. Tedaj mu ni treba žrtvovati več stvari osebam, tedaj mora z ugledom nastopajoče vodstvo strogo izvrševati svojo dolžnost. Vztrajnost in premišljenost je morajo odlikovati, in vzgled takega vodstva vpliva na vse: *Ce je vodstvo dobro, izvrši se vse v prospéh*

in na blagor narodu; če pa vodstvo ne vrši svoje dolžnosti, tedaj je vodstvo krivo, in prokletstvo narodovo pade na one, ki so prevzeli od naroda nalogo, da ga vodijo, da mu sovetujejo in pomorejo, — a niso izpolnili svojega posla, ko bi se bili morda našli boljši možje, da se niso vsilili oni!

(Konec pride).

Hrvatski prievod Lermontovljeve „dume“.*)

Pečaljiv gledam na to naše pokoljenje,
 Budućnost vidim pustu mu i tamnu skroz,
 Gdje pod bremenom spozna je i sumnje stenje
 I dangubeći stari, stari, da je groz!
 Obilnost u nas mahná, još za malih nogu
 Otacá mahná, a i starački nam um!
 Dosádljiv viek nam, ko bez konca ravan drum,
 Ko duga čast u tudjina svečara koga.
 Ravnodušne na dobro, na zlo — baš sramota —
 Bez borbe vrag na prvom borištu nas smota;
 Baš tako vočka, prije reda zrela,
 Nit očma milje, nit je ustna slast,
 Još cvate drvo, već se žuti ciela,
 Rumène li se druge, već je truloj past.

Izsušile su nauke nam mozag vas,
 Zavidljivo smo krili od roda i druga
 Sve ljepše nade, svaki blagi glas
 Pregnuća svete strasti, bojeći se ruga,
 Junáčili se jedva naslade si goječ
 A mlade snage ne umnožismo si tiem,
 Izcrpismo dragótu — zásite se boječ —
 Užítak kašniji vieka osta suh i niem.

Pjesmódrod zános i umieća tvori
 Ne uznose nam duše, um nam nujan, tup
 I zadnja iskra srdca jedva da uzgori,
 Kad tvrdi sabiremo novca, kova kup.
 Slučimce koga mrzimo li, ljubimo li,
 Žrtvovat ljubav, mržnju tko je jak?
 U duši caruje nam tajni, studen mrak,
 Kad za čim ikad srdce nas zaboli.
 Dugčasne su predjih zabave nam zdrave,
 Blagóumna i djetinja im zanoriet.
 Ajdémó u grob žurno bez sreće i slave
 Posmjéšljivo na starji obzirué se sviet!

Zaboravljeni skoro — bez traga i glasa —
 Svoj izvit čemo viek, dovršit život lud'
 Ne zamisliv nit jedne plodne misli spasa,
 Ne vriedeć niti trunka genija nam trud.
 A sinovi će prahu suditi nam strogo,
 Napisat će nam na grob gorki srdca riek:
 Nemarce da smo dana potratili mnogo,
 Ne ostavili djeci dobra — ni za liek!

Ivan Trnski.

*) Ta prevod je poklonil našem listu slavni pesnik Ivan Trnski; izvršil ga je pred 10 leti, našim čitateljem pa se ponuja sadašnja prilika, da primerjajo ruski izvornik in slovenski prevod, priobčeni v l. št. 1895, tudi s hrvatskim prevodom. Trnski, rojen l. 1819, je še vedno čil in neumorno delaven pri raznih izdanih in celó pri hrv. gledališču. On je jeden poslednjih še živih ilircev, ki so delovali za zjedinenje Hrvatov, Srbov in tudi Slovencev. On je bil prijatelj Gaja, Vraza, Jelačića, Preradovića, Račkoga itd. itd. On je tudi pesnik „ilirskih“ žensk; njegove znamenite „Kriesnice“ so posvečene trem sestram: Hrvaticam, Srbkam in Slovenkam. Leta 1885, meseca maja, je praznoval Trnski 50letnico svojega književnega delovanja; tedaj so mu poklonile ilirske rodoljubke lavorikov venec iz hvaležnosti kot pevcu „Kriesnic“, in na adresi so podpisane Hrvatice, Srbke in Slovenke. — Kakó misli ovenčani pesnik o Hrvatih in Srbih, izrazil je v pesmi: „Ivo i Jovo“; med njima je jedina razlika, da Ivo se križa (katolik),

Jovo se krsti (pravoslavni). Kot svetovno izobraženi možak prevajal je razna dela tudi iz ruske in drugih slovanskih literatur, in še danes misli, da slovanska mladež ne more brez škode opuščati proučevanja najvažnejših slovanskih književnostij. In da je Trnski davno umel in poštevati važnost slovanskega kulturnega programa, razvidno je iz obsežnega pesniškega dela njegovega, ki je priobčeno v Kukuljevićevem zborniku „Tisućica“ pod zaglavjem: „Seeta priča o solunskoj braći slovanskim apostolima sv. Cirilu i Metodu“. V tej pesmi se on spominja, da cirilometodijska cerkev je bila običajna tudi po hrvatskih zemljah, ter se nada, da se slovansko bogoslužje povrne vsemu jugoslovanskemu katoliškemu jugu, kakor se je v ostankih obranilo po hrvatskem Primorju. S kratka, Trnski je mislil in pesnik, kakoršnih potrebuje Slovanstvo, in kakoršni so in morajo biti simpatički vsem tistim, ki so pristaši slovanskega kulturnega programa. Naj ga nam vsem Previdnost ohrani še mnogo let! Op. ur.

Pojmo pjesmu.

Pojmo pjesmu gromkim glasom
 Hrvatskome milom rodu,
 Štono svoju krvcu lio
 Za krst častni i slobodu.

Za tudjinca — mučeničá
 Koliko je tužan dao,
 Za uzdarje jadan svoje,
 Ah, u jaram robstva pao.

Pojmo pjesmu gromkim glasom
 Hrvatskome milom rodu,
 Iz sna da se stoljetnoga
 Zlatnu prene za slobodu.

M. Crkvenac.

Руку ми даде...

Руку ми даде и срце твоје,
 Сада си моја, то добро знам;
 Ал још је немир у срце моје,
 Још је у огњу, још је у плак.

Та твоја рука и срце драго,
 Истина, да је жаљених дар;
 Ал твоју љубав и твоје благо
 Постигну само пред свет олтар.

Још мало дана, сретам ћу бити;
 Ал ти су днени предуги, вај!
 Кад ће нам' чеда вјенац да врти,
 Кад нашој тузи бити ће крај.

Руку ми даде и срце твоје,
 Сада си моја, то добро знам;
 Ал још је немир у срце моје,
 Још је у огњу још је у плак.

S o n e t.

Kakó bi bilo dobro zdaj na sveti?
V prah poteptana plače se resnica,
Povsod šopirita se laž, krivica,
Ničesar bratu brat ne smé verjeti.

Sleparjenje prijetna je zabava,
Gojitelj vsak je svojega trebuha,
Nikjer se ne spoštuje več postava.

Obeti prazni, nični so obeti.
Ki kaže nam hinavska jih pravica,
Povsod poštenje skriva krasna lica,
Nikomur več zaupati ni smeti.

Rad oderuh podpira oderuha,
Gospodstvo v preobili masti plava,
A ljudstvo dela, znoji se brez kruha.

B. Flegerič.

Literarna pisma.

II.

„*Dom in Svet*“ razvil se je iz neznatnega lističa v velik, ilustrovani zabavnik slovenski. Od leta do leta napreduje po vsebini, povečuje se po obliki in postaje razširjenější in priljubljenější v slovenskej družini. — Razun množice *pesmij*, katerih več nego polovica je A. Medvedovih, prinesel je l. 1894. več daljših povestij. „*Gospa s pristave*“ je historijski roman. Ti priljubili so se izredno pri drugih narodnostih, ugajali bodo najbrže tudi Slovencem. Naša povestnica nam je le premalo znana, in hvalevredno je, ako se soznanja tem potom ž njo širše občinstvo. Vendar naj se riše vedno le istina ter ne barva vse v čast in slavo duhovništva. Uloveški napredek ne more se utajiti nikdar, in zato slavospevi prošle dóbe niso na mestu. Kar se dostaje povesti same, bila bi njena snov zelo zanimiva, opisovanje pa je tako grozovito pusto in dolgočasno, tako mrtvo in jednolično, da izgubi vsa povest s tem na svoji veljavi. — Izvrstne so povesti iz preprostega naroda, kjer so slikani značaji tako izborni, in je pripovedovanje tako mično, da smo dolžni le čestitati uredniku na takih sotrudnikih. Posebno ugajajo nam „*Hudi časi*“ in „*Spletke*“, nekoliko manj „*Selanov zet*“. „*Prijatelj sin*“, povest Pavline Pajkove, je primerna in poučna. — Omenili bi v obče, da se ljubezni, ki je najmogočnejši faktor v življenju, sicer ne morejo pisatelji izogniti, da jo pa povsod omenjajo z nekakim posebnim svetim strahom. To pa nikjer ni tako očito kot v „*Viljemu Ostrovrharju*“, ki se nam zdi zelo ponesrečen *dramatiški* poskus. Dejanje nezadostno, zapletka premalo motivovana, osebe premalo karakterizovane, razun tega še uvedenje Vile — in to v tragedijo, — kar je našemu času povsem neprimerno (O izjemah, n. p. pri Slovanih bi bilo treba posebe govoriti. Op. ur.), in naposled verzi, ko se moderne drame pišejo vendar uže bolj v prozi; vse to je, kar imamo ugovarjati temu delcu. Res je, da so Rajmundove čarobne igre imele velikanski vspeh ter se še vedno rade predstavljajo, a one imajo vse drug pomen in namen.

„*Dom in Svet*“ seznanja svoje čitatelje po životospisih s pokojnimi slovenskimi in slovanskimi veljaki. Prav in dobro je to! Slavimo spomin vrlih rodoljubov in učimo se od njih v delovanju v prosep domovine. — Komelj Japelj, Tomšič, Kosar, Parapat so od Slovencev, Trnski in Rački od Hrvatov, Matejko od Poljakov in Mendeljev od Rusov vsled svojega neumornega delovanja gotovo zaslužili ta spominek, a kako da je I. T. Turkuš zašel med „*slavne*“ pisatelje slovenske, pravi pravcati Savel med proroke, je nam in gotovo tudi njemu povsem neumljivo. Rade volje priznavamo, vsa čast in priznanje njemu kot privatni osebi, zato pa mislimo, da ni bilo treba s tako reklamo osmešiti sebe in njega.

Gledé pripovednih spisov omeniti moramo še, da je mnogokrat tendencija preveč očitna, ter da nekoliko preveč moti ono vedno povdarjanje verstva in katolicizma. V tem pogledu ima zlasti „*Gospa s pristave*“ polno slavospevov samostanom in menihom. Nikakor nočemo reči, da ne bi smel spisov prevevati krščanski duh; — želeli bi le, da je vse, kar je prav, kar je preveč, pa še s kruhom ni dobro. Ne čudimo se, ako iz preoptimistiških stvarij nasprotnik izvaja pravico v prepesimistiške opise, ter potem riše prečno, kar se nam je tam predstavljalo presvetlo.

Krajevni opisi seznanjajo nas z domovino. Jako obširno in natančno opisana je Skofja Loka in njena okolica. Spis je zelo zanimiv, le nekoliko preminuciozen. Opisuje se razun tega Gornji Grad, dolenjska železnica in potovanje po slovanskem jugu in po jutrovih deželah. — Poučen je tudi popis Rima, kot središča krščanske umetnosti. „*Dom in Svet*“ obrača pozornost zlasti na slikarstvo in umetnike te stroke. Želeli bi, da posveti sem ter tje tudi nekoliko prostora realnim vedam in iznajdbam ter tako širi vsestransko zanimanje za prosveto. Drugih znanstvenih spisov, razun „*nekoliko ogleda po stari slovenski povestnici*“ in slov. cerkvenega govora iz 1706, nima ta tečaj, saj bi mu to ne bilo možno, dasi je pridno izkoristil prostor.

Književne in umetnostne notice in zlasti pregledi drugih slovanskih slovstev ugajajo v obče, seveda je kritika s strogo svečeniškega stališča ter včasih jednostranska. Vendar pa smo dolžni priznati, da se urednik loči zelo od sedaj vladajočih pretirancev, on je mnogo pravičnejši, mnogo objektivnejši in vedno povsem dostojen v svoji sodbi. Seveda ima tudi po svoji učenosti in izobrazbi obzorje, kakoršnega ne dobivamo pri nobenem njegovih vrstnikov.

Slike podajajo nam poleg obrazov opisanih veljakov največ krajevnih in svetniških podob. Hvalevredna je reprodukcija priznanih umotvorov. Ilustracije k povesti pa ne ugajajo nam povsem; tudi smo načelno proti temu ter bi prestali v to le pri najvažnejših momentih, sicer pa rajši prepustili domišljiji posamičnika, da si predoči opis. V obče želeli bi izvirnih*) slik ali pa dobrih slik iz drugih slovanskih listov (ker izvirniki stojijo jako mnogo, in bi se z zameno doseglo tudi mnogo dobrega in primernega), pa nekoliko manj posnetkov po fotografijah. Nekatero slike so ponesrečene, dostikrat pač le vsled nepaznosti pri tiskanju, z večine pa so lepo izvedene.

V obče izrekli smo se o „*Dom in Svetu*“ pohvalno in priznalno ter želimo, da bi list nadomeščal nemške zabavnike, ki se še vedno prepogostoma nahajajo po slo-

*) Tudi od drugod smo uže slišali, da „*Dom i Svet*“ naj bi prinasal več in boljših slik, ne pa toliko slabih fotografij; to bi se moglo zgoditi toliko laže, ko je od jednega samega slovenskega umetnika še, kakor pravijo, na stotine slik in nadaljov na razpolaganje. Op. ur.

venskih hišah. Usoda mu je milejša nego poprejšnjim ilustriranim slovenskim listom („Zvon“ — „Slovan“). V izobraženih krogih pa bi radi videli poleg njega še druge slovenske zabavnike. Hrvati (Vienac), Čehi (Svetozor in Zlatá Praha), Rusi (Niva itd.) imajo mnogo izbornih ilustriranih listov, in tem, ki se želé priučiti drugim slovenskim jezikom, so oni v ta namen najboljši pripomoček.

Omega.

Щ у к а.

На Щуку поданъ въ судъ доносъ,
Что отъ нея житья въ прудѣ не
стало;
Уликъ представлень цѣлымъ возъ,
И виноватую, какъ надежало,
На судъ въ большой лоханъ при-
несли.
Судьи не вдалекѣ собирались. —
На ближнемъ ихъ лугу пасли, —
Однакожъ имена въ архивѣ ихъ
остались:

То были два осла,
Двѣклячи старья, да два иль три
козла.
Для должнаго-жъ въ порядкѣ дѣль
надзора,
Имъ придана лиса за прокурора,
И слухъ между народа шель,
Что Щука лисынкѣ снабжала рыб-
ный столъ.
За вѣсьмъ тѣмъ, не было въ судьяхъ
лицеприязни,

И то сказать что щукиныхъ про-
казъ
Удобства не было закрыть на
стотъ разъ.
Такъ дѣлать нечего: пришлось
писать указъ,
Чтобъ виноватую предать позор-
ной казни,
И, въ страхъ другимъ, повѣсить
на суку.
„Почтенные судьи! Лиса тутъ
прислушила,
Повѣсить мало: я-бъ ей казни
опредѣлила,
Какой не видано у насъ здѣсь
на вѣку:
Чтобъ было впродъ плутать и
страшно и опасно —
Такъ утопить ее въ рѣкѣ —
„Прекрасно!“
Кричать судьи. На томъ рѣшили
вѣсь согласно.
И Щуку бросили — въ рѣку“!

Крыловъ.

Доносъ rod. donosá, denuncijacija. Доносчикъ, denuncijant. Доносить a) vse prinesti. Я доносилъ дрова = poslednja drva sem pozil, končal sem nošenje drv; b) доносить о комъ, poročati o kom; д. на когò, ovajati koga. Донесение poročilo, nem. Meldung; Referat. — Прудъ, tolmun, Teich, stoječa voda velikih razmerov, sicer lужа. Запрудити воду, zapreti vodo; зазрудити, zatvornica — Улика, Überführung, dokaz, da je kdo kriv. Уличить во лжи, въ воровствѣ, prepričati neoprovržno, da se je kdo zlagal, ukral. Противъ него много уликъ. mnogo dokazov krivde — Какъ подождало = какъ подобало, kakor se je spodobilo. — Лоханъ = лоханка, škaf. — Однакожъ = всетаки = все же (всезъ), vendar pa. — Кляча, mršavý konj. — Для должнаго надзора, da bi bil nadzor, kakor se gre. — Снабжать, снабдить, oskrbovati. Снабжать хлѣбомъ, den-gami, Brod, Geld liefern, mit Brod versorgen. — За вѣсьмъ тѣмъ, v nameček. — Позорный, sramotečý, sramotný Какой позоръ, welch eine Schmach! Slovenski „poroz“ po ruski: ошаманье. Ошаманити когò osramotiti. Ошаманити дá se zločinstvom, osramotilъ nevednostjo, lažjo. Тако je več besed v ruščini, ki imajo čisto drug pomen, nego v slovenskem, dasi so popolnoma jednake z njimi; na nje je posebno paziti, n. pr. поносъ driska (bolezen); slovenski ponos po ruski úbdostъ. On je ponosen na svojo úbenost; onъ гордится своєю учёностью (účebnostju). On je ponosen, t. j. ošaben = онъ надмѣнный — Порокъ, Laster. Блѣдность — не порокъ, bednost ni pregreha. No: jaz sem porokъ занъ; я за него поручитель. — Сука rod. сука (не сука, kar znači „psica“) štrkelj, ostanek veje na drevesu. Мп. не суки, nego сучья. Какор листъ-листья, камень-камень, пруть (prot), прутья, козь-козля; te oblike množine odgovarjajo slov.: listje, kamenje, prstje, kolje itd. — Казнь, Hinrichtung; sl. kazen = наказание. Казнить, usmrтити: казнь повѣшениемъ, разстрѣляниемъ (durch Erschiessen) — Шпугъ, Spitzbube. — Рѣшитель = skleniti. No: Рѣшение вопроса; рѣшение загадки (uganke). Рѣшительный шагъ, entscheidender Schritt Рѣшительный человекъ = энергичный, ki ne misli dolgo, no sklepa skoro in dela potem brez obzira na okoliščine.

X—мъ.

Чему же дошо на свiet?

Слика из забитне gradske ulice.

Чему же дошо на свiet? — то се виеком питали ljudi u zabitnoj ulici, kad su gledali ono razdrapana derana „Šbice“ sa kuskom cigare u ustima. Znao Bog, kako se odhranio i podigò. Majka ga ostavila u ledenoj noći pod božjim nebom, našli ga ljudi i spasili. Чему? Eto da sada Bogu dane krade, kune i psuje i predvodi mulariju u vragolijam. Ako zapazi gdje god kog bolje odjevenog, leti za njim, moli i kumi:

— Daj „šoldo“.

I tako odraste do momka. Sad je pijan svaki bo-govetni dan. Sve što dobije, kò trhonoša zapije, a što mu ostane, to mu odnese neka avet od žene deset godina starija od njega, s kojom se ulovio, da dieli sudbinu. Al „Šbice“ ne priustiše sreće ni sa „Mirjom Longom“. Našo se neki drugi delija, još gori od „Šbice“, pa se pridružio onoj aveti, da u njenom društvu krade pijanog nesretnika. Al se „Šbica“ neke noći dosjetio toj igri, pa zadivio Martinu garavome nož u srce, a zatim, kò da je ubio kučka, pošo u vinaru. Pod fenjerom u ledenoj noći spu-taše ga žandari. Ono aveti Marije Longe, kad ga sve-zaše šanu:

— Sad ćeš na vješalim dokrajčit život.

Život! Gorke li ironije u toj rieči, kad pogledaš stvor, za kog ne znaeš, čemu je došo na sviet?

R. Katalinić-Jeretov.

Александръ Сергѣевичъ Грибоѣдовъ.

Biografična črtica.

4. (16.) januvarija 1895 izpolnilo se je sto let, kar se je rodil znameniti avtor komedije „Гôпе отъ ума“, Aleks. Serg. Gribojedov. Uže sam ta genijalni umotvor je tolikega literaturnega dostojinstva, da bi dostavil Gribojedovu bezsmrtno slavo in blesteče ime v literaturnej zgodovini ruskej. V ruskih srednjih učnih zavedenjih (zavodih) se je stoletnica rojstvenega dne Gribojedova praznovala s primerno lekcijo o slavnem avtorju i njega umotvoru, in po vsej Rusiji se je slavil ta dan bezsmrtni poet tako ali inače. Naj mi bode torej dovoljeno, da v kratkem seznanim s tem slavnim imenom tudi jaz čitatelje dragega mi „Slov. Sveta“.

Aleksander Sergejevič Gribojedov je potomek starega dvorjanskega roda Grziboskih, preselivšega se iz Poljskega v Rusijo ali, bolje rečeno, v Moskovsko carstvo, kajti Rusije v sedanjem smislu takrat še ni bilo. No uže h koncu 18. stoletja so bili ti poljski preseljenci popolnoma obruseni. Otec pesnikov bil je sekund-major Sergěj Ivanovič Gribojedov; tudi žena njegova bila je iz roda Gribojedovih; zvali so jo Anastasija Feodorovna. Ona je skrbela najprej o tem, da se dá sinu temeljito obrazovanje. Roditelji spadali so k višemu Moskovskemu občestvu, zato je bodoči pesnik uže v ranjih letih mogel uznati blizko napake tega občestva.

V 1810. l. vstopil je Gribojedov v Moskovsko vseučilišče v etiko-politiški oddel modroslovnega fakulteta, sedanji juridiški fakultet. Poseben vpliv nanj imel je profesor zgodovine in etike Bule, kateri ga je še doma utrjeval v filozofskih in političkih naukih. Uže tedaj je Gribojedov strastno ljubil literaturo, in govoré, da je uže

kot 17letni mladenič čital svojemu bivšemu domačemu učitelju doktorju Jonu svoje prve poskušnje.

Leta 1812. vstopil je Gribojedov, okončivši juridiške nauke, v Moskovski husarski polk, ki se je zbral iz samih aristokratov pod načelstvom grofa Saltykova; no Saltykov je umrl skoro, in polk je bil razpuščen. Zato je Gribojedov vstopil v irkutski husarski polk; no z Napoleonom se vendar tudi ta polk ni strčil in je prišel le do Bresta, ker so bili irkutski husarji prištetni k zapasu (reservi). V 1816. l. ostavil je Gribojedov vojno službo, 1817. pa je vstopil kot tolmač v kolegijo inostranih del. Temeljito znanje inostranih jezikov, globoki um in odlično obrazovanje pesnika ocenil je skoro minister vnjanih poslov in ponudil mu je mesto tajnika pri ruskem poslancu v Perziji. Le nerad se je soglasil Gribojedov na pot v Perzijo. V oktobru 1818 l. bil je uže v Tifisu. Tam se je za neke stare račune streljal v dvoboju z nekim Jakubovičem, pri čemur mu je bil odbit kos mezinca na roki — znak, po katerem so pozneje spoznali v Perziji njegovo razmesarjeno truplo.

Leta 1819. vidimo mi Gribojedova uže v Perziji. Tam je dal, kolikor mu je dovoljeval njega položaj, ruskeje politiki čisto drug pravec. Predstavil se je v Tavrizu nasledniku perzijskega prestola, Abbasu-Mirzi in šahu v Teheranu, ter se energično začel učiti po arabski in perzijski, pri tem pa tudi izučevati nrave in običaje perzijskega naroda. Naslednik, kakor šah sam, cenila sta zelo Gribojedova, no proti sebi je imel nekatere perzijske dostojanstvenike, kateri so videli v njem energičnega predstavitelja ruskih interesov. Našedši v Perziji, v armiji šaha, mnogo Rusov, pregovoril jih je, da so se vrnoli v Rusijo, k velikej nevolji Perzov; no spoštovanja šaha in naslednika ni izgubil, in podelila sta mu celó red „Leva in solna“ 2. stopinje.

V 1821. l. je Gribojedov zopet v Tifisu, kjer je bil naznačen tajnikom k takratnemu namestniku v Kavkazu, znamenitemu Jermolovu, kateri je umel ceniti visoki um svojega novega činovnika. Gribojedov spremljal je Jermolova povsod, tudi v vojnih pohodih proti gorcem.

V 1823. l. vzel je odpust v Moskvo na štiri mesece, no ostal je v domovini skoro dve leti. Tu, v domu matere in sestre, začelo se je zanj ono literaturno delovanje, katero je obezsmrtilo njegovo ime. Tu je on osnoval v glavnih črtah „Gorje od uma“. Vedno se je pojavljal v Moskovskem občestvu, in vrnovši se po noči domov, pisal in predelaval je „prizore“. V 1824. l. odpravil se je v Petrograd, kjer se je seznanil skoro s svetili — tedanjega lileraturno-izobrazovanega občestva in literatov. V tem krogu čital je svojo bezsmrtno komedijo, katero pa je predeloval večkrat. Tu se je seznanil tudi z nekaterimi dekabristi*), kar bi ga bilo pogubilo, da mu ni pomogel Jermolov. V 1825. l. vrnil se je namreč Gribojedov na Kavkaz, in v 1826. l. v januariju, dobil je Jermolov ukaz, da zapre Gribojedova kot člena razrušiteljne zveze dekabristov. Ukaz je došel, ko sta Jermolov in Gribojedov ravno bila v gosteh. Jermolov je mignol Gribojedovu v drugo sobo ter mu rekel: „Idite takoj domov in sežgite vse, kar bi vas moglo kompromitovati“. Urez jedno uro šel je Jermolov z vojno k njemu, strogo preiskal vse omare in kote, no seveda ničesar ni našel; aretoval ga

*) Dekabristi so hoteli popolno preosnovo ruske države, in bunt se je vnel v decembru l. 1824. Buntarji so si izbrali za predlog to, da je stopil na prestol Nikolaj Pavlovič, a ne njegov brat Konstantin (ki se je bil pa odrekel, čegar dekabristi pa niso znali, ker je odrečenje branil mitropolit Platon).-Idem.

je, kakor je bilo ukazano od zgorej, in odpravil v Peterburg. Preiskava ni mogla najti ničesar proti Gribojedovu, in uže v marciju je bil on odpuščen na svobodo in vrnol se je na Kavkaz.

(Konec pride).

Bosenski jezik.

Iz Sarajeva, 19. decembra 1894.

(Konec.)

Še jedne strani tega vprašanja hočem se dotakniti. Od onih, kateri se spodikajo ob ime jezika, katero rabi bosenska vlada sama, a nikomur ne vsiljuje, ne brine se nikdor za jezik sam, kateri piše bosenska vlada, ne vpraša nikdar, kak je ta jezik, je-li pravilen, lep, blagoglasen, naroden, ali se morebiti vstvarja res nov jezik, in kaj se piše v tem bosenskem jeziku? Vsaj jaz ne vem, da bi bil kdo od teh kritikov napisal kritično razpravo o jeziku v publikacijah bosenske vlade in o vsebini teh publikacij.

Ker sem uže pri tem, hočem tudi o jeziku izpregovoriti nekoliko besedij. Kdor sicer ne ve, da se ta jezik zove bosenski, on iz publikacij samih (gramatiko bos. jezika se ve izvzemam) tega ne povzame, kajti niti naslov knjige ali lista, niti vsebina njihova ne razodene ti, da čitaš kak nov jezik. Ako se kje govori o jeziku v šoli ali o jeziku naroda, govori se „naš jezik, materinski jezik, naš materinski jezik itd.“ Ti pa, čitajoč, ako se nagibaš na srbsko stran, porečeš: to je srbski jezik, ako te pa srce vleče bolj proti Zagrebu, trdil boš: ta jezik je hrvatski; le tu pa tam naletiš na kako besedo, katere ne najdeš pri Preradoviću, Senoi itd. Kjer se navajajo hrvatski ali srbski citati, ali kjer se kritikujejo srbski ali hrvatski literarni proizvodi, ne ogiblje se pisatelj ni najmanje hrvatskega ali srbskega imena.

Kar se dostaje narodnega duha, čistoče, lepote in blagoglasnosti jezika, tvrditi morem, da se omenjene publikacije smejo meriti s katerim koli književnim proizvodom, pisanim v hrvatskem ali srbskem jeziku. Ko je vlada prirejala šolske knjige, sestavila je posebno jezikovno komisijo, kateri se je bilo treba pečati jedino s pravilnostjo, razumljivostjo in čistočo jezika. V tej komisiji bili so razven izučeni jezikoslovcev, izobraženi možje iz naroda, kateri so svoj narod, njegov jezik in njegove običaje dobro poznali. Iz razprav in posvetovanj članov te komisije rodila so se nekatera načela, po katerih se vlada ravna tudi pri drugih književnih proizvodih. Komisija je jako vestno poštevvala čisto narodno govorico, in kjer je bilo možno, turške besede nadomestila s pristno slovanskimi. Akoprem hvalim čistočo jezika in odobravam naslanjanje na narodno govorico, vendar ne smem zamolčati, da je tu vlada sezala predaleč ter iztrebila marsikatero besedo, katera je globoko vkorenjena v hrvatski ali srbski književnosti, ter na njeno mesto posadila besedo, katera je samo v Bosni navadna. In v tem postopku vidim nekak separatizem, katerega ne morem odobravati, in mislim, da ga ne bodo odobrvali tudi drugi razumniki razven tistih, kateri bi radi nebosenski knjigi zaprli ali vsaj otežili pot v Bosno. Hic Rhodus!

Ali tudi giede na vsebino literarni produkti bosenski ne zaostajajo za drugimi enakimi. Poglejte čitanke in druge knjige za osnovne narodne šole, pa mi gotovo priznate, da ne poznate boljih v Avstriji. „Glasnik-ove“ pu-

blikacije pridobile so si priznanje vseh veščakov, in ponovno je stopila bosenska vlada z nemškim prevodom najvažnejših sestavkov istega lista pred učeni svet. Prelistajte dalje 10 letov izšedših zvezkov „Školskega vjesnika“ in videli bode, da ta list z obzirom na množino, mnogovrstnost in zanimivost njegovega gradiva nima vrstnika; jaz vsaj mu ga ne poznam. Narodni učitelj najde tu, kar mu treba; ta list mu daje obilno duševne hrane, ter ga zanesljivo vodi po potu šolskega in splošnega napredka. A tudi neučitelj ne odloži lista tako brzo, ako ga vdobi v roke. Poskušajte!

Dolgo so čakali bosenski učitelji na svoj list, a sedaj imajo glasilo, katero jim morajo zavidati kolege izven Bosne. Po vsem tem smemo pričakovati, da tudi beletristiški list „Nada“ prijetno iznenadi prijatelje lepoznanstva v vsakem obziru, da bode v čast svojim izdajateljem, in da mnogi čitatelji ne bodo vedeli, ali je ta list pisan v — deželnem bosenskem jeziku.

Dovolj! Pojasnilo je uže obširneje, nego sem ga namerjal napisati. Le jedno besedo še. „Narodni Listy“ prinesli so v omenjeni razpravi odgovor srbskega pesnika Zmaja Jovana Jovanovića na vabilo udeležbe pri „Nadi“, da ne bode svojih prispevkov pošiljal listu, katerega jezik bode „deželni“. Ne vem, je li ta odgovor avtentiški ali ne. Ali bi ne bilo — ako je avtentiški — bolje, da je čislani pesnik odgovoril: „Sodelovati hočem le pod uslovjem, da se moji srbski prispevki tiskajo brez vsake premembe.“*) Verni natis srbske pesmi menda ne bi premenil srbskega jezika v „bosenski“.

Radoslav.

DOPISI.

U Pazinu, dne 16. jan.

Izbor novog načelnika i občinskog odbora. Za načelnika jednoglasno bi izabran dr. Dinko Trinajstić, odvjetnik u Pazinu. Prije nego je počeo izbor na 10 sati prije podne, kmetovi, gospoda, gospodjice i fakinaža popuniše galeriju, a mnogi su stajali u dvorani zastupstva. Oružnici i gradska straža držali su red med narodom grada i mnoštvom seljaka, koji je na stotine hrlio pun radosti i veselja. Prem se je bilo bojati nereda, ipak nije se dogodilo ništa, izvan kad se dovrši izbor, na trgu pred občinom, gospodjice povladjivane od gospode, pokazaše svoju barbarsku kulturu sa smradnim izrazi na svećenstvo. Politični komisar naredi oružnikom u ime zakona, da narod odstrani i da ide svaki u svoj dom, tako seljaci uljudno se ponašajuć čekaše svoje mjestne zastupnike izvan grada. Dućani, krčme i ljekarne bi zatvorene, al ove poslie po političnoj naredbi bi otvorene. Pazin bio je u žalosti, po zidovih bili su plakati „in lutto cittadini“, svaki je nosio na rukavu crnu pasicu. U večer bilo je neugodno vrijeme radi silnog vjetera i magle, okolica na briegovih nije mogla da učini svoje veselje po želji. Vidili se kresovi na Trvižu, Velanovu briegu, Golgorici i Lindaru. Culo se je pucanje u Lindaru i Gračišću.

*) To ni dovolj; ako sluti in čuti človek kako neprijateljsko tendencijo, ne bode hotel podpirati iste tendencije, tudi če se njemu samemu ne zgodi nikaka krivica. Mi smo hvaležni našemu poročevalcu, da nam je pojasnil stvar, kakoršna je na zunaj. Vprašanje o „bosenskem jeziku“ in v obče o vsem vladnem „bosnjaštvu“ pa se more pravilno rešiti le z odgovorom na vprašanje, ali ima vlada in sistem kake Slovanom neugodne namere ali ne. Razna dejstva, kakor tuje naselbine, nemški notranji jezik itd, govore proti sistemu, in tu je punctum saliens. Op. ur.

— U Gračišću isti večer došlo je do krvarenja; zlikovci navalise na župni stan, gdje se je nalazio i dr. Volarić, kanonik i zastupnik, koji je od nedjelje medju nama, a četvrtak je otišao na Pul. Tri zlikovci bi jur odpremljeni u Pazin. Župni stan je oštećen na prozorih i vratih, posječena su vani nekoja stabla. Ovoliko za sada.

Z Dunaja, 14. jan.

Gospod urednik! Obečal sem Vam pisati z Dunaja, in obljava dela dolg. Dolgovi so pa jako neprijetna stvar, ne le za države, temveč tudi za posamičnika. Odkrižati se jih je treba kar najpreje. Zato — evo pisemce, dasi res ne vem, ustrezem li Vam z njim.

Slovenski narod prav dobro pozna Dunajsko mesto. „Kdor hoče iti na Dunaj, mora pustiti trebuh zunaj“; istinitost tega pregovora potrdim lahko isto tako, kakor ono, „Bog Slovenca ne zapusti, če ni lačen, je pa žejen“. A to še ni najhujše, saj je življenje tu jako prijetno in kratkočasno. Prišel je zopet predpust, ki pa pri nas traja do velike noči, in vsak večer je obilica plesov, sijajnih, velikih, malih — kar na izbero. Tudi akademiška društva slovanska priredé jih, kakor običajno, vsa — jedina „Slovenija“ pa letos ne. Slavnost 25letnice in Spomenica, od katere leže še stotine*) neprodanih izvodov, provzročili ste kačo v društveni blagajni, in gmotni vspeh je prenegotov, zlasti pri apatiji domovine, da bi se strmoglavili v jednako podjetje. Škoda, kajti društvenemu ugledu to gotovo ni v korist. Upamo pa, da bo drugo leto bolje.

Saj je treba, da spričuje, vsaj vsa slovanska akademiška mladež, da Dunaj ni tako pragermansko mesto, kakor to uvek trdijo liberalni iz nacionalni nemški časopisi. Res, pojdi po ulicah in poslušaj govorigo, slišal bodeš skoro več slovanščine nego nemščine. Zlasti Čehov prebiva na Dunaju ogromno število. Delavci, rokodelci, služkinje so većinoma Čehi, a tudi v odličnih službah je mnogo rojenih Slovanov. Sicer imajo mnoga slovanska društva in zbirališča, — najbolje družine v „Slovanski besedi“, v katero bi svetovali vsakemu slov. dijaku pristopiti, — a v obče Dunajski Čehi, žal, nimajo one narodne zavesti in probude, ki diči njih sobrate v domovini; oče je še Čeh, sin le pol Čeh, pol Nemeč, vnuk pa je uže cel „Urwienier“. Seveda je temu največ krivo nedostajanje šol. Koliko boja stalo je, da mnogi tisoči Čehov smejo imeti jedno samo privatno šolo Komenskega; — a pri nas so za nemškutarske otroke javne ljudske šole na troške slovenskih občin povsod potrebne. Sveta ravnopravnost to zahteva! Baš včeraj sem zopet čital veliko filipiko radi tega, ker se je na Dunajskem obrtnem muzeju otvoril tečaj s češkim poučnim jezikom. Ves nemški značaj Dunajskega mesta je v novič v nevarnosti. Ti ubogi nemški značaj! Omenil sem uže veliko število Slovanov, a vestni opazovalec videl bo tudi nerazmerno obilico Židov. Bogataši in reveži, elegantni gigerli in umazani kaftanci spoznajo se kmalu po svojem orientalskem obrazu in stasu. Kako prav je imel ta, ki je trdil: „Vsak drugi človek na Dunaju je Čeh, vsak tretji Žid“, in kako resnično je, da, ako so v Ljubljani potrebne slovensko-nemške ulične table, bi morale biti na Dunaju nemško-češko-hebrejske. Vsled preobilice Židov pa in njih zloglasnih lastnostij, pridobiva protisemitizem vedno več tal, in libe-

*) Ali se takó zanimajo slovenski naobraženci za zgodovino dijaške „Slovenije“ in v obče historije slovenskih dijakov iz prošlih vekov, kakor jo podaje v ocrkih ta „Spomenica“? Op. ur.

ravnemu gospodstvu, ki se slepo klanja židovskemu vplivu, morda kmalo odklenka za vselej.

A slovenska kolonija Dunajska? Ta sicer ni mnogoštevilna, a strogo ločena. Patrijarhi zbirajo se v slovenskem klubu. Ker pa nisem bil tako srečen, da bi dobil vabilo, in ker nepovabljenec ni dovoljen vstop, ne morem Vam poročati niti o berilu slavne naše pisateljice Pavline, niti o neizogibnih pristrčnih napitnicah in velepomembnih govorih. Pač pa so hudobni ljudje, ki nam ne privoščijo te zabave. — Dijaki zopet združujejo se v društvih, a tudi tu ni pravega centra. — Pozabiti pa ne smemo še vrlih Ribničanov, ki po dnevu prezebajo po vogalih ulic, prodajaje pečene kostanje, zvečer pa krošnjarijo po gostilnah s sladčicami in pomarančami ter vabijo k igri, prepovedane od slavne policije. Ti reveži naj plačujejo davek, borzijanci pa ne! No, duo si faciunt idem, non est idem. Ta izrek spominja me, kar sem čital v listih, kjer se priporoča učenje rusčine Nemcem v njih cesarstvu zaradi lepote in bogatstva tega jezika in slovstva, — a pri nas šteje se to Slovanom v glavni greh in izdajstvo.

Kakor vidite, čitamo pridno razne časopise. Danes n. pr. došel mi je naključno v roke neki „Grazer Wochenblatt“, in tam se pripoveduje, da Graški realci nočejo ničesar vedeti o učenju slovenščine; list jih radi tega zelo hvali. — Čemu bi se učili književne slovenščine, pravi, saj je niti Slovenci ne razumejo, pač pa naj se učé občevalne slovenščine, da bodo v službah mogli izpodriniti nemščine večje Slovence. — Toliko smo vendar na boljšem, da vsaj ne tajé več potrebe slovenskega jezika, a ločenje „umetnega“ književnega jezika in pa občevalne govornice, je svoječasno povdarjal tudi prevzvišeni Ljubljanski škof. Živela torej „kranjska špraha“! — Dasi pozno, opozoriti hočem na neko zlobnost židovskega časopisja. Ko je predlanskim dvorni glediški igralec Lewinsky v Ljubljani sramotil Slovence, a se vsejedno lani vnovič predržnil priti predavat, sta oba slov. dnevnika svarila Slovence pred obiskom. A kaj poroča N. W. Tgbl. in za njim drugi listi? Slovenci zahtevali so od njega, da predava v slov. jeziku, ker pa je rekel, da tega ne razume, razpili so to kot razzalljenje slov. naroda in prepovedali udeležbo. Stvar je grozovito neumna in zlobna, a dober je vsak pomoček — če je le proti nam. In take židovske liste pri nas prebirajo in naročajo, „Slov. Svet“ pa proganjajo ter celó iz Ljublj. čitalnice izobčujejo! —

Nepomuk.

OGLED PO SLOVANSKEM SVETU.

a) slovenske dečele.

Prijatelje našega lista prosimo, da priporočajo „Slov. Svet“ povsod v domovini in rojakom, ki živé daleč od nje, in to toliko bolj, ko domači listi skoro brezizjemno nimajo ne volje, ne poguma dovolj, da bi omenjali, kaj-li še priporočali „Slovanski Svet“.

Priznanje polit. društvu „Edinost“. Predsedništvo političnega društva „Edinost“ je prejelo naslednje pismo: „Slavni odbore! „Hrvatsko-slovenski klub“ na pokrajinskem saboru u Poreču zaključio je na svojem sastanku dne 17. t. mj. u Puli *jednoglasno*, da podpuno odobrava postupanje odaslanika i članova političkoga društva „Edinost“ na sastanku „zaupnih mož“ dne 29. novembra 1894. u Ljubljani. U Puli, dne 17. jenara 1894. Predsjedništvo

hrvatsko-slovenskoga kluba na pokrajinskem saboru u Poreču. Predsjednik: *Vjekoslav Spinčić*.“

Hrvatsko-slovenski poslanci narodu. Slovanski zastopniki deželnega zbora istrskega se obračajo s posebnim proglasom k narodu; v njem kažejo na prošlost, na različno položaja še v prošlem stoletju in v sedanjosti. To položaje se je sedaj do skrajnosti poslabšalo, ko italijanska stranka v Istri zanemarja slovansko naseljenje v vsakem pogledu. Sedaj je prišlo celó do tega, da je ista italijanska stranka kot večina dež. zastopa 14. t. m. „poprimila jednoglasnu odluku, da se u saboru našim jezikom *nesmije razpravljati, niti što pitati, niti predlagati*. C. kr. vlada našla se je napokon prisiljena, da zatvori sabor, koj takovim načinom krši slobodu naroda, i koj bez nas zastupa samo manji diel stanovništva Istre. Mi talijanskomu dielu puka u Istri neotimamo ništa. Mi hoćemo jednaka prava jezika jednoga i drugoga, koj se po Istri govori. Mi hoćemo da i državne i zemaljske vlasti tu ravnopravnost pokažu činom. Mi hoćemo napredka u gospodarstvenih pitanjih, da nam narod laglje prožive. Mi duboko žalimo, da zemaljski kapetan ovo zadnje doba gubi vrieme u proteste proti odredbam državnih vlasti, koje se i nas tiču, a proti kojim je on, namjesto da se bavi težkimi pitanji našega gospodarstvenoga preporoda i i duševnoga napredka. Dok jedna politička stranka naše pokrajine, koja je do sada imala u rukuh sukno i škare, i mogla mnogo dobra učiniti, svojim ponašanjem škodi interesom zemlje, gine nam narod u pojedinih selih od ljute nevolje. Nemoguće nam bijaše ljetos, kako smo rekli, u saboru razpravljati. Javljamu Ti se za to ovim načinom i ovim prosvjedom od naše strane, da znađeš u priliki, gdje imaš tražiti svoje prijatelje a gdje neprijatelje. Naša je tvrda vjera, da će i za Istru nastati bolji dani, ali to samo neslomivom Tvojom voljom, i ako nitko Vas Vašega bistroga razuma nebudete više dali zasliepljivati pustimi, nikad neizpunjenimi obećanji. Braneći svoj narodni obstanak na obalah jadranskoga mora, uvjereni smo, da to činimo i na korist slavno vladajuće kuće Habsburga, pod čijom krunom želimo živjeti u što tiesnijoj svezi sa našom jednokrunom braćom Hrvati i Slovinci. Tko ima priliku, protumači ovu našu izjavu našim zemljakom drugoga jezika. Pravednost za njih uz pravednost za nas, naći će u nas uvijek tople zagovornike. To smo mi i dosad činom dokazali. Naše je sveto načelo: ljubiti i braniti svoje, a poštovati tuđe. Dano iz naše skupštine“.

Trst. „Lega Nazionale“. Tržaška podružnica tega društva je imela 20. t. m. svoj redni občni zbor. Tajnikovo poročilo hvali društveno delovanje v tem pogledu posebno, da so se osnovali *prepotrebni otroški vrti* na Vrdeli, pri sv. Jakobu in v Rojanu. To pa „Legi“ ni nič kaj po sreči, kajti tajnikovo poročilo toži, da so „spletke“ nasprotnikov zaslepile razne roditelje, ki pošiljajo nad 500 otrok v šole, kjer se učijo jezika, ki ga niti ne razumejo, in ki ni njih jezik!

Istra. Piranski občinski zastop je sklenil po vzgledu Tržaških svojih somišljenikov zatožiti Tržaškega biskupa pri papežu, češ, da deluje zoper narodne interese italijanskega prebivalstva Tržaško-koperske škofije. Okrajno glavarstvo v Kopru je razveljavilo ta sklep.

Goriško. V Goriškem deželnem zboru je poslanec g. Grča interpeloval vlado zaradi nemških zapisnikov pri porotnih volitvah za dopolnilno volitev jednega deželno-zborskega poslanca meseca avgusta prošlega leta. Vladni komisarji so volilnim komisijam takrat prinesli zapisnike jedino v nemškem jeziku. Temu se je uprla volilna ko-

misija v Čepovanu in je tudi dosegla, da se je napravil slovensk volilni zapisnik; vse druge volilne komisije so se pa molče udele moralnemu pritisku vladnih funkcionarjev.

Koroško. V koroškem deželnem zboru se je predložil v seji z dne 19. t. m. nasvet jubilejskega odseka gléde praznovanja petdesetletnice cesarjevega vladanja. Odsek predlaga, naj se ustanovi iz prostovoljnih doneskov in deželnih prispevkov „Cesarja Frana Josipa hiralni zaklad“. Dežela naj bi darovala za ta zaklad znesek 50.000 gld., ki naj bi se izplačal v štirih letnih obrokih po 12.500 gld.

Deželnemu zboru je predložil deželni odbor načrt novega deželnozbornskega volilnega reda, da se uvedejo neposredne volitve v kmetskih občinah, in pa, da se razširi volilno pravo na vse tiste, ki so posestniki hiš. Volilo pa naj bi se vsled tega predloga samo v krajih, kjer so okrajna sodišča. Ravno to pa jemlje načrtu, ki je sam na sebi dober, za naše stvari vso veljavo. Iz oddaljenih krajev bi prišel malokdo volit, v mestih pa in iz njih obližja, kjer je slovenskemu življu vse sovražno, bi lahko prišlo vse na volišče.

Dne 22. je bila huda debata gléde slovenskih šol. Posl. Einspieler je dokazoval, da je sedanja uredba osnovnih šol na Koroškem v protislovju z osnovnimi zakoni. V Spodnjem Dravogradu mora učitelj poučevati s pomočjo tolmača. Govornik je pobijal plitve izgovore in pretveze nemških poslancev. Škof Kahn poleg slov. poslanca Murija je govoril jedin za materinščino na osnovnih šolah.

Štajersko. V štajerskem deželnem zboru bodo letos velike debate radi Celjskega vprašanja in pa podpore društvu „Südmark“. Namen tega društva je jasen: s pomočjo pruske marke hoče to društvo izpodkopati tla slovenskemu kmetu in naseliti po njegovih zemljah nemške koloniste. Društvo se je tudi v prošlem letu obrnilo na štaj. dež. zbor za podporo, katera se mu je pa odbila, dasi bi bili kaj radi videli nemški poslanci, da se mu dovoli podpora; a v deželno blagajno ne tečejo samo nemški groši, ampak tudi slovenski davki. Kar je slovenskih poslancev, je umevno samo po sebi, da bodo protestovali proti temu celó z izstopom iz deželnega zbora.

Dmitrij Slavjanskij Agrenjev je priredil dne 12. in 13. t. m. v Ljubljani dva koncerta, jeden v deželnem gledišču, drugi pa v filharmonijski „Tonhalle“. Dasi se po mestu ni agitovalo posebno, je vendar slavno ime mojstrovo napolnilo oba večera dvorani do cela. Seveda je bila tudi nemška „Tonhalle“ polna, ker je bilo med prisotnimi dobre štiri petine Slovencev. Letošnji nastop je zopet pokazal, da je Slavjanskij jedin v svojem početju. Dasi smo pogrešali milih glasov pevk, katere so ga spremljale na prvem potovanju, vendar je slavna ruska narodna pesem navdušila vse prisotne. Burno odobravanje je obakrat zahvalilo Slavjanskega, ki je prvi večer dodal „Liepo našo domovino“ in „Ne udajmo se“, drugi večer pa zaoril v nemški „Tonhalle“ naš „Naprej“ in „Hej rojaki“. Akad. fer. društvo „Sava“ je poklonilo „slovenskemu „rhapsodu“ venec s trakovi. — t₂ —

„Glasbena Matica“ v Ljubljani priredi tekom l. 1895. in 1896. efektno srečkanje z 20.000 1-koronskimi srečkami na 300 dobitkov, da s prebitkom popravi in priredi društveno hišo v „glasbeni dom“. „Glasbena Matica“, ki izdaja in zalaga slovenske skladbe, in ki s svojim izvrstnim pevskim zborom prireja narodu v slavo znano umetniško dovršene koncerte, vzdržuje zajedno veliko glasbeno šolo, katero pohaja letos 286 gojencev. Doslej se je pa ta morala potikati vedno po tujih, neprilicnih hišah. Zato

je društvo pred poldrugim letom kupilo hišo, v kateri nastani svojo šolo. Ker ne zadoščajo ne mali letni dohodki, ne podpore, katere vedno dobiva od državnih in avtonomnih oblastev, hoče „Gl. M.“ na ta način, potom srečkanja, pridobiti primernih sredstev. Dobitki se uže zbirajo, in srečke izidejo tekom meseca februvarja. Dal Bog važnemu podjetju dokaj sreče! — t₂ —

„Slavec“, pevsko društvo v Ljubljani, kakor so poročali na občem zboru, jako lepo napreduje. Njegovi člani pojejo tudi v gledišču. Ob lanski 10letnici je društvo priobčilo poseben spis o svojem razvoju. Tedaj si je omislilo tudi trobojnico, in „Ljubljanske domorodkinje“ so ob 10letnici poklonile društveni zastavi krasen trak. Predsednik društvu je g. Ivan Drazil.

Iz „Poročila“ podpiralne zaloge slovenskih vseučiliščnikov v Gradcu za akademično leto 1893/94. se kaže, da je društvo z akademiškim letom 1893/94 završilo dvaindvajseto leto svojega delovanja. Napredovalo je posebno v zadnjih šestih letih, kar se dostaje gmotnega stanja, zato mu je bilo tudi možno deliti podpore v večih zneskih, nego v prejšnjih letih. Sedaj ob zaključku akademiškega leta se obrača s prošnjo posebno do onih rodoljubov, ki so za časa svojih študij uživali podpore društva, da ga naj ne pozabijo sedaj in mu naj pomorejo do boljšega gmotnega stanja po svojih močeh, da bode moglo še izdatniše podpirati potrebne dijake. V prošlem letu se je razdelilo med slovenske vseučiliščnike 1039 gld. čistih dohodkov z obrestimi vred je bilo 1246 gld. 54 nvč., a od prejšnjega leta je preostalo gotovine razpoložnine 601 gld. 4 nvč., torej skupej 1847 gld. 58 nvč. Troški so znašali 1178 gld. 40 nvč., torej je ostalo razpoložnine 669 gld. 18 kr., ki je shranjena v hranilnici na račun bodočega akademiškega leta. V hranilnici je tudi vsota 1200 gld., ki je bila po odborovih sklepih v smislu društvenih pravil leta 1889/90, 1890/91, 1891/92, 1892/93 in 1893/94 dodana glavnici. Veče zneske so darovali društvu za prošlo akademiško leto: deželni zbor kranjski 200 gld., dež. zbor štajerski 150 gld., družba sv. Cirila in Metoda v Ljubljani 50 gld., posojilnica v Celju 50 gld., pokojni Bernard v Ljubljani je volil društvu 100 gld., itd. Predsednik in blagajnik društva je dr. Gr. Krek, vseučilišni profesor in akademik.

b) ostali slovenski svet.

Češko. Grof Iv. Harrach dela na to, da bi se na Češkem osnovala nova stranka in sicer „zmerna češka stranka“. On misli, da bi le ta stranka mogla pripomoči češkemu narodu k dosegi njegovih želj. Misel njegova pa je našla malo odziva v narodu. Osobito so se uprli „Narodni Listy“.

V češkem deželnem zboru je stavil poslanec Rus predlog za zgradbo železnice čez Karavanke do Trsta, poslanec Svarec pa, kako naj bi se pomoglo revežem in pa odpravi šolnina. — Poslanec Bareuther utemeljeval je predlog nemških poslancev, naj bi se namreč uvedle v kmetskih občinah direktne volitve. Precizno je govoril tudi o željah in zahtevah nemškega elementa na Češkem ter zahteval v imenu pravičnosti, da se dežela razdeli tako, da bodo Nemci povsem ločeni od Čehov, kar bi bilo po njegovem mnenju v interesu prebivalstva in uprave same. Ustanoviti naj se dve narodni kuriji, katerih vsaka naj ima svoj deželni odbor. Pri skupnih stvareh naj bi se posvetovali obe kuriji skupno. Tudi namestništvo naj bi se razdelilo v tem smislu. — Dr. Rieger predlagal je naslednje: 1. Volilno pravo za deželni zbor naj se razširi na tiste sloje,

kateri ga doslej še nimajo; 2. vsi važni stanovi prebivalstva naj imajo svoje zastopstvo; volilni okraji naj se razdelijo pravično; 4. kmetijske občine naj volijo neposredno; 5. vlada naj stori potrebne korake, da se deželni zbor vrne pravica, voliti državne poslance. — Dr. Šolc pa je sprožil vprašanje glede uredbe uradovanja avtonomnih oblastev v jezikovnem pogledu, da naj se namreč v tem področju vrši enakopravnost. — Dr. Vašaty je stavil predlog: „C. kr. vlado se pozivlje, da ukrene potrebno, da se zasnuje za dežele češke korone najvišje sodišče s sedežem v Pragi“.

V češkem dež. zboru je 24. t. m. namestnik izrazil se o potrebi pomnoženja sodiških okrožij na Češkem, in v vstojnem delu kraljevstva je odločeno mesto *Trutnovo* za tako okrožje, in v ta namen predloži vlada svoječasno posebno predlogo. Punktacije še niso zamrle!

Predlog o ruskem jeziku. V 12. seji dež. zbora češkega je dr. Vašaty s tovariši stavil o uvedanju ruščine kot neobveznega predmeta v srednjih šolah naslednji predlog: „Visoki dež. zbor naj sklene: „C. kr. vlada se pozivlja, da bi kar možno brzo učinila potrebne korake v češkem kraljestvu na gimnazijah, realkah in trgovinskih akademijah s češkim poučnim jezikom — in deželnemu odboru se istodobno nalaga — da bi omogočil učencem imenovanih in tudi drugih zavodov, da si prisvojé znanje ruščine in ruske literature“. Ta predlog naj se izroči šolski komisiji, da se posvetuje o njem ter po 14 dneh sporoči deželnemu zboru.

Morava. V moravskem deželnem zboru je predlagala češka stranka, da se osnuje na Moravskem češko vseučilišče, in da se uvedejo na visoki tehniški šoli v Brnu tudi češka predavanja. Glede volilne preosnove se je predlagalo, da naj se okraji razdelijo po narodnostih, in da se volilno pravo za deželni in državni zbor razširi na vse, ki volijo v občinske zastope.

Čehi in Poljaki v Sileziji so se zadnji čas v novinah nekoliko sprli. Poljake je napredovanje Čehov jezilo, zato so jim očitali, da zatirajo svoje brate Poljake. Na to očitjanje pa odgovarja „Gazeta Narodowa“, da Čehi se poslužujejo bolj svoje materinščine, nego Poljaki. Ako se oni pozdravljajo z „má úcta“ ali „služebník“, tedaj je to pač bolje, nego „guten Tag“ poljskih omikancev. Poljaki se jezé, da Čehi ustanavljajo šole v mešanih občinah, in da jih hoté tako „počehiti“, Zakaj pa Poljaki ne skrbé tako za svojo narodnost, zakaj oni ne ustanavljajo šol niti tam, kjer so v večini? To, kar se očita Čehom, je prav za prav očitjanje poljske malomarnosti. Kjer ustanavljajo Čehi na svoje stroške take šole, bi jim morali biti Poljaki še hvaležni, ker, ko bi ne bilo Čehov, bi ne bilo nobedne šole, ali bi pa bila nemška. In vendar mora vsakdo priznati, da je boljša češka šola, nego nemška ali nobedna.

Čehi na Dunaju in v okolici vedno bolj kažejo svoje narodno lice in stopajo v javnost. Radi tega jadicujejo razna nemška glasila in hujskajo proti češki naselbini. Tako piše n. pr. „Deutsche Zeitung“ ob ustanovitvi nekega češkega društva v Langenzersdorfu: Česke pesmi in govori so razveseljevali panslavistično (!) družbo, a h koncu je pridejal izvoljeni predsednik še nekoliko besed, zabeljenih z ljubeznjivostimi proti „Niemtzi“. In to se godi na nemškem Dolenjem Avstrijskem, pol ure vožnje od nemškega glavnega mesta Dunaj! —

Češki in poljski deželni poslanci sileški so imeli dne 9. t. m. v Opavi posvetovanje glede svojega na-

daljnega delovanja. Sklenilo se je, da postopajo poslanci obojih narodnostij tudi v bodoče solidarno, ter se je izrekla želja, da bi kmalu prenehala lokalna navskrižja, ter da bi ista ne imela nikakoršnega vpliva na skupno in medsebojno narodno delo.

Dalmacija. V dalmatinskem deželnem zboru je predlagal poslanec Biankini resolucijo, kjer se zahteva, da se nadomesti vojaški namestnik s civilnim. Govoril je tako ostro, da mu je predsednik dr. Bulat vzel besedo. Ko je Biankini vprašal deželni zbor, ali naj dalje govori, in je zbornica pritrčila glavarjevemu namestniku, nastal je tak šum in ropot, da se je moralo pretrgati zborovanje za nekaj časa.

Fra Grga Martić je slavil dne 14. t. m. v starodavnem samostanu v Kreševu petdesetletnico svojega svečeniškega delovanja. Martić zavzema odlično mesto v hrvatski književnosti, posebno kar se dostaje narodne pesmi, mogel bi se mu primerjati jedino Mažuraničev „Cengić aga“. Uže za mladih let je zbiral narodne pesmi, ter jih je zbral čez 200, ki so izšle deloma uže leta 1858. Prevajal je mnogo tudi iz francoščine in Vergilijevo „Eneido“. Spisal je epos „Boj na Kosovu god. 1389.“ Glavno njegovo delo pa so „Osvetnici“, kjer opeva vse znamenitejšé dogodke v Bosni in Hercegovini od l. 1857. do l. 1879.

Finančno ministerstvo je objavilo časnike, ki so v Austriji sodnijsko prepovedani, in pa te, katerim je odvzet poštni debit. Sodnijsko prepovedanih je 7 novin, med temi 4 italijanske: „Corriere italiano“, „La Frusta“, „Lo spirito Foletto“ in „La voce del Popolo“. Poštni debit je odvzet 264 novinam, in sicer 23 v Pešti, 40 v Belemgradu, 59 ameriškanskim, 12 francoskim, nekaterim švicarskim, nemškim, romunskim in ruskim ter 51 italijanskim.

Ogersko. Ogerski ministerski predsednik Banffy je zagotovil v konferenciji liberalne stranke, da novo ministerstvo ne bode imelo v pogledu na svoje delovanje nikakoršnega novega programa, temveč da hoče vestno nadaljevati to, kar je vstvarilo prejšnje ministerstvo. Glavna točka mu bode razvoj ogerske narodne države, vendar hoče po možnosti ustrezati tudi opravičenim zahtevam državljanov nemadjarske narodnosti. Slovani vedo, kaj pomenja to!

Predsednikom madjarske poslanske zbornice je izvoljen bivši pravosodni minister Szilagyi in sicer z 201 glasom proti 143, katere pa je dobil kandidat nezavisne stranke Justh. Liberalna stranka, dasi dobro vé, da Szilagyi ni priljubljen na najvišem mestu, vendar je prezrta to okolnost.

Opozicija proti ogerskemu ministerstvu postaja vedno glasnejša. Razven Slovakov in Romunov zahtevajo tudi sedmograjski Nemci od svojih poslancev, da naj stopijo v opozicijo. Isto zahtevajo tudi Srbi. Tako piše Novosadska „Zastava“, da naj tudi srbski poslanci, kojih je deset, izstopijo iz vladne stranke, ker baron Bánffy je znan kot zatiralec narodnostij. Kdor simpatizuje z Romuni in Saksonci, kar morajo tudi Srbi, ne sme biti v istem taboru, v katerem je mož, ki hoče rešiti narodnostno vprašanje s pomočjo žandarmov.

Bosna. Božična izložba bosenskih umetnikov na Dunaju, ki je trajala od 10. novembra prošlega leta do zaključka leta, imela je povsem povoljen vspeh, kajti za izložene predmete se je sprejelo 11.000 gld., malone dvakrat toliko, kakor v prejšnjem letu. — Dr. R. Munro, glasoviti angleški učenjak, ki je sodeloval v prošlem letu

pri arheološkem sestanku v Sarajevu, kot zastopnik angleške znanosti, bode imel to zimo v Edinburgu javna predavanja o Bosni in Hercegovini.

Jesu li Hrvati uzeli jezik od Srba? „Obzor“ št. 7. t. l. odgovarja pod tem naslovom v članku na različne pojave v srbskih novinah in na trditve v zborniških govorih, da so si Hrvati prisvojili srbski jezik. Priznava, da so pisatelji takih člankov napisali to smelo trditev, ne da bi navedli kake razloge, a čudi se protislovju, v katero so zabredli s tem, da zajedno trdijo, da so Srbi in Hrvati dve plemeni jednega in istega naroda, in zopet, da so si vzeli Hrvati od Srbov jezik. Navaja izjave različnih strokovnjakov v tem pogledu, kakor Vuka Karadžića, Daničića i Jagića, katerih sodba je vendar veljavna. Nemučno bi bilo tudi trditi, pravi dalje „Obzor“, da so Hrvati kako srbsko narečje vzeli v svoj književni jezik. Da so Srbi in Hrvati jednega in istega naroda sinovi, to priznavajo i Srbi, jeden in isti narod in pa njegov jezik se pa vendar ne dasta deliti. Sicer bi bilo pa tudi absurdno, ko bi kdo hotel natanko označiti meje kakega dijalekta, da namreč isti sega samo do tu, in ne dalje. Apodiktiska trditev, da so Hrvati samo čakavci, ikavci in kajkavci, Srbi pa štokavci, tudi ni na mestu. Zgodovina svedoči, da so Hrvati in Srbi jeden narod, a dve plemeni, z jednim samim jezikom. a z mnogimi narečji, katerim je nemožno točno določiti genezo in meje, katera narečja pa vendar niso tako bistveno različna, kot raznolična narečja nemškega jezika. Ponajvečkrat se sliši, da so Hrvati čakavci, a Srbi štokavci, a i to trdijo oni modrijani, ki ne vedo, da se dokazuje dandanes, da se je štokavščina razvila od čakavščine, in da je n. pr. naglašanje v najčistejši štokavščini čakavsko. Besede dr. Ljudevita Gaja so se tu slabo tolmačile. Gaj ni govoril o srbskem, temveč o ilirskem jeziku; on ni trdil, da so Hrvati vzeli jezik od Srbov, on je le rekel, da so Srbi ohranili ilirski jezik v najčistejši obliki; izraz „ohranili“ pa le znači, da je Gaj mislil, da se je skupni jezik Hrvatov in Srbov ohranil najčistejši pri vstočnem delu jednega in istega naroda.

Črna Gora l. 1894. „Glas Crnogorca“ prinaša v l. št. t. l. članek, v katerem poroča o vsestranskem napredku Črne Gore v prošlem letu. V prvi vrsti omenja komunikacijske nedostatke, ki so se pojavili takoj, ko se je Črna Gora začela razvijati v kulturnem pogledu. V prošlem letu se je temu mnogo odpomoglo, kajti zgradil se je tako zvani „Carev most“, ki veže promet med najvažnijima dvema trgovskima središčema Črne Gore, med Nikšićem in Podgorico. Otvorila se je tudi parobrodna zveza med Barom in Brindisom. Brzovjavne in poštne komunikacijske zveze so se ponekod poboljšale, ponekod pa na novo osnovale. Na pravosodnem polju je deloval neumorno dr. Bogišić, in list ne dvomi, da bi njegov trud ne rodil obilo dobrega in blagonosnega sada. Kar se dostaje narodne naobrazbe, se je tudi tu mnogo storilo; posebno lep napredek, glede šolstva, pa se je storil s tem, da se je osnovala v Cetinju učiteljsko-bogoslovska šola, kateri bode nalog, vzgajati dobre in iskrene, svečenike, učitelje in pa uradnike. V prošlem letu se je uvedlo v Barski arciopiskupiji na jako svečan način tudi staroslovensko bogoslužje, kar je gotovo velikega pomena. Svojo pozornost je obrnil pobrižni knez Nikola v prošlem letu tudi na vojaško izobrazbo, ki se doslej ni še poštevala jedino iz teh vzrokov, da so Črnogorci tako rekoč bili vedno na bojnem polju, kjer so se vezbali praktiški. Sedaj, ko so časi mirni, treba je bilo misliti tudi na to stran;

v Podgorici se je otvorila zato vojaška šola. Pri zaključku svojega članka spominja se pa „Glas Crnogorca“, ko govori o neprilikah, ki so zadele v prošlem letu Crno Goro, tudi smrti velikodušnega pokrovitelja Črnogore smrti ruskega carja Aleksandra III.

Bolgarsko. Bolgarski proračun za leto 1895. je so-stavljen ter kaže 247.0000 frankov prebitka. Novo pre-ustrojeno ministerstvo Stoilovo ni še popolnjeno, in se še doslej ne ve, kako se reši stvar, ker je odklonil Dunajski diplomat Minčović mesto pravosodja.

Letos, dné 18. februvarja (st. st.), se bode praznovala 25-letnica ustanovitve bolgarskega pravoslavnega eksarhata. — Unijati v Enidže-Vardar, Bogdanci in Vrbeni¹⁾ so naznanili gosposki, da prestopijo v pravoslavje in pripoznajo bolgarskega pravoslavnega eksarha. — Ruske „Novosti“ tožijo, da se vrše protipravoslavne spletke v Bolgariji, kojih središče je na knežjem dvoru. Proti njim naj bi se združile vse pravoslavne stranke in njih voditelji.

Prva ruska razstava tiskanega dela. (Первая все-российская выставка печатного дѣла) otvori se meseca februvarja, in sicer v Petrogradu. Delale so se velike priprave za njo po vsej Rusiji, in je ta priredba kulturnega pomena.

V ruskem ministerstvu notranjih poslov se snuje posebna komisija, katera bode imela nalog pregledovati štatut gledé cenzure zunanjih novin.

Knez A. Borisovič Lobanov-Rostovski, ruski veleposlanik na Dunaju, imenovan je naslednikom Šuvalovu, kot veleposlanik v Berlinu. Ta prememba se je izvršila na posebno željo Viljema II.

Dr. J. Kučera, češki narodni svobodomiselni poslanec, umrl je dne 17. t. m. v 55. letu življenja. Pokojnik je bil plemenitega značaja, narodnjak, ki je vedno drage volje doprinašal žrtve za svoj narod. Nikdar ni skrival svojega demokratsko-liberalnega značaja; pokazal ga je vedno in povsod na tako neustrasten in prepričevalen način, da so njegovim razpravam sledili tudi najhujši narodni nasprotniki vedno z velikim zanimanjem.

M. cervinková-Riegrova, češka domorodkinja in pisateljica, je umrla dne 19. t. m. Pokojnica je bila hči dr. Fr. Riegro ter soproga V. Cervinke, posestnega ravnatelja v Malču. Bila je velika človekoljubkinja in v tem pogledu je delovala neumorno leta in leta z besedo, s svojim izvrstnim peresom in z dejanjem. Bila je tudi pesnica; posebno v zadnji stroki je izdatno obogatila češko književnost.

KNJIŽEVNOST.

„Mala vezilja“ ili sbirka jednostavnih uzor-veziva za školu i dom se zove knjižica, katero je sestavil na podstavi tekstilne zbirke muzeja za umetnost in umetno obrt J. Vidnjević, učitelj kr. dež. obrtne šole in pristav za umetnost in obrt v Zagrebu. Vidnjević je izbral do 80 raznih vzorcev ter jih spojil v lično knjižico, ki je, kar se dostaje umetnega vezenja, kaj pripravna za šolo in dom. Knjižico je založil izdavitelj. Kdor izven Zagreba naroči 40 iztisov, jih dobi 10 brezplačno. V tej knjižici so krasni vzorci za vezenje, ki so plodi slovanskega uma in vkusa. Mi jih iskreno priporočamo Slovankam v občę;

¹⁾ kror tudi v Cjehovem in Šlopinici.

sosebno učiteljice naj ne zamudé, oskrbeti si jih, da jih bodo širile med Slovani.

„Jugoslavjanski Stenograf i Glasnik“. Celje meseca januarja 1895. I. br: Glasnik ima naslednjo vsebino: Gozdna kapelica, pesem (s sliko); Školstvo v Hrvatskoj, napisal ff; Lepa naša domovino, spisal P. K. (s sliko); kulturno zgodovinske novine; Razno. II. del. Stenograf pa: dr. Izidor Kršnjavi (s sliko); prof. I. Krušič (s sliko); Stenografske novine; Iz tujih dežel i t. d. III. del — Stenografska priloga obsega nekatere komade iz I. in II. dela, pisane stenografično; o početku i razvitku stenografije u Hrvatskoj; Narodni pregovori itd. IV. del. — Posebna priloga. Urednik A. Bezenšek, Plovdiv. Stenografa izide na leto 10 zvezkov ter velja 5 koron; naročnino sprejema urednik. — To izdanje je začelo priobčevati spise in poročila v slovenskem, hrvatskem, srbskem in bolgarskem jeziku po predmetih, ki pripadajo tej ali oni narodnosti. St. 1. kaže da bode list prinašal slike in ilustracije; zunanja oblika in tisk se odlikujeta.

Cesky Lid. Ročník IV. Číslo 1. Obsega med drugim: Máje z okolí uhliřsko janovického. Ešner V. — Ozdoba židlic na Morave. Wanklova M. — Selsky statek ve Slezsku Hauer V. — Valašské písně „o dožatej“ ze Vsacka na Morave. Valek J. — O kutnohorských čarodějnicích v XVI. století. símek. — Chození s kralem v Letnicích v okolí Vlastiboře (v Jihočesku). Vanous Fr. itd.

Naše Doba. Revue pro vědu, umění a život sociální. Vydavatel dr. J. Laichter, redaktor dr. T. G. Masaryk. Sešitek 4. ima naslednjo vsebino: Pohled na ruské malířství. Lid selský. Několik myšlének o literárním eklekticismu. Výtvarné umění. Rozhledy vnitřní a zahraniční. Rozhledy veřejní, sociální itd. Zprávi in Polemika.

Nemeckočeský Slovník, sestavlja dr. Jos. V. Sterzinger, pregleduje prof. dr. V. E. Mourek. Sešitek 21. obsega vsebino od besede „erfüllen“. Cena pojedinim sešitkom 40 nvč.

Ottova Laciná Knihovna narodní Serie XVIII. sešitek 1., 2. in 3. prinaša spis „Lopota. Podhorské obrazy. Napsal V. Rais. V Praze 1895. Tiskem a nákladem J. Otty. Cena zvezku 10 nč.

V. Beneše Třebizského spisy sebrané. Díl X. Sešitek 78. prinaša nadaljevanje spisa „Z různých dob“. Cena sešitku 16 nvč.

Kalendař politických a kulturních událostí v roce 1894, se zove ročna knjižica, ki je izšla v Pragi. Založil jo je E. Beaufort. Obsega vse politiške in kulturne dogodke leta 1894. v kronologiškem razporedu. Cena 80 novičev.

Басни И. А. Крылова. Издание А. С. Суворина, Петербургъ 1895. Юбилейное издание, z objasnjenjem alegoriškega smisla nekaterih basnij, z opisom o značenju basnij Krilova v literaturi, občestvu in življenju, kronologičnim kazalom basnij in biografijo Krilova. To izdanje je trojako: a) Басни И. А. Крылова z 8 hromolitografijami in 80 politipaži, v prekrasnej hromolitografovanej obliki, cena 65 kopejk, format velika 4°; b) iste basni z 80 politipaži in 8° cena 30 kopejk; c) iste basni in 16° s 40 politipaži, cena 15 kopejk. Vsa tri izdanja dobivajo se tudi lepo vezana. Naši čitatelji so mogli uže oceniti basni Krilova in se seznaniti s pisateljem po živo-

topisu iz peresa g. Roščina. Zato bilo bi treba želeti, da si omisljijo to ali drugo iz navedenih izdanj, ker cena je tako nizka, da uže niža ne more biti.

Русская Азбука. Руководство къ правильному и понятному чтению составилъ для училищъ и самоучения Николай Димитриевичъ Львовъ 1895. Sedaj je izšel I del ruske slovnice Dimitrijevičeve, kateri smo čakali 1 leto. Po pošti stoji okolo 1 gld. 20 nč., II. del od leta 1890. pa po pošti okolo 2 gld. 75 nč.

Zahvala. Podpornemu društvu za slovenske visokozolce na Dunaju so letos darovali: Društvena ustanovnika prevz. knez in škof Lavantinski dr. Mihael Napotnik v Mariboru 10 gld. in veleč. g. dr. Anton Gregorčič, drž. poslanec, prof. bogoslovja v Gorici 10 gld. Na Dunaju so darovali gg. Leon Bouchal, bankir 5 gld., Rajmund Deu, mag. šef pri južni žel. 5 gld., dr. Vladimir Globočnik pl. Sarodolski, c. kr. tajnik v fin. ministerstvu 6 gld., Peter Hlačar, urad. sev. zap. železnice, 3 gld., Tomaž Jamnik, revident pri južni železnici, 5 gld., Josip Karba, c. kr. poštni uradnik 1 gld., Alojzij Kremžar, magistr. svetnik in načelnik magistr. okr. urada v II. mestnem okraju, 10 gld., dr. Peter Laharnar, ces. kr. okr. kom. sedaj v ministerstvu za notranje stvari 3 gld., dr. Jan Lenoch, dvorni in sodni odvetnik 1 gld. (uže v drugič za V. Vavpotičeve pesni); dr. J. M. 50 nvč., dr. Janko Pajk, ces. kr. profesor 5 gld., dr. Klement Seshun, dvorni in sodni odvetnik, 5 gld., Josip Solar, magistr. uradnik, 2 gld. Slednjič je društvo prejelo darove: Iz Gradca od g. Franciška Hrašovca. ces. kr. okr. sodn. v pokoju 8 gld., iz Konjic od g. dra. Fr. Rudolfa, odvetnika 5 gld., iz Kranja od g. Vikt. Globočnika, c. k. notarja 5 gld. V Ljubljani pa so darovali gg.: Makso Pleteršnik, c. kr. profesor 5 gld., dr. Jos. Vošnjak, dež. odbornik itd. 5 gld. Franjo Žužek, inženjer 5 gld. — Za toliko blagodušnih darov bodi vsem blagim rodoljubnim darovalcem izrečena najiskrenejša zahvala. — Dalje darove sprejema društveni blagajnik veleč. g. dr. Fr. Sedej, c. in kr. dvorni kapelan in ravnatelj v Avgustinerstrasse 7.

Opomnja upravnštva. Dimitrijevičevu rusko slovnico¹ I. in II. del, smo razposlali sedaj tistim, ki so se bili uže lani nanjo naročili po nas. Dobili smo nekoliko iztisov več; kdor jih želi, naj se oglasi.

Prijateljem „Slovanskega Sveta“.

„Slovanski Svet“ prodaja se odslej v Trstu po naslednjih tobakarnah: Piazza Caserma, No. 1; Via Cecilia, No. 2; Campo Belvedere, No. 21; Piazza delle Poste, No. 2; Volti di Chiozza, No. 1; Corsia Stadion, No. 33, Ponte della Fabbra, No. 7; Via del Rivo S. Giacomo, Nr. 30; Piazzetta Santa Lucia, No. 1; Campo Marzio, No. 2; potem: Internationales Zeitungs-Bureau (pri stari Borsi). —

Posamične številke po 8 nvč.

V Ljubljani: v knjigarni Ant. Zagorjana, posamične št. pa po 10 nvč.

Upravnštvo „Slov. Sveta“ ima na prodaj:

„Slovanski Svet“ imamo še vse letnike; prvi je nepopoln, drugi so pa celi. Letnik od 1894. oddajemo s poštnino vred po 3 gld., vse druge pa s poštnino vred po 2 gld.

„Das Partewesen der Slaven in Böhmen“. Sto strani obseajoča knjižica podaje izboren pouk o historičnem pravu avstro-ogerskih Slovanov in razvija program in taktiko teh Slovanov. S poštnino vred 55 kr.

„SLOVANSKI SVET“ izhaja vsako soboto na 8 straneh, slučajno s prilogami. Stoji za vse leto gld. 5, pol leta gld. 2.50, četrt leta gld. 1.25. — Za učitelje, učiteljice in dijake za vse leto 4, za pol leta 2 in za četrt leta 1 gld. — Posamične številke pri upravnštvu po 8 kr. — Zunaj Avstro-Ogerske na leto 6 gld. 50 kr. — Inserate sprejema upravnštvo. — Naročnina, reklamacije in vsakovrstna pisma naj se pošiljajo F. Podgorniku v Trstu (ulica Molin grande, št. 2).